

Omaishoito Suomessa

Omastehooldus Soomes

13.10.2011 Omastehoolduse foorum, Paide

Merja Kaivolainen

koulutus- ja kehittämisspäälikkö
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoito Suomessa

Omaishoitajien tukeminen

Virallinen palvelujärjestelmä - omaishoidon tuki
Järjestöt omaishoitajien tukena – Omaishoitajat ja
Läheiset –Liitto ry

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajia Suomessa

- Omaistaan hoitavia yli miljoona
 - n. 300 000 pääasiallista auttajaa
 - n. 90 000 sitovassa hoitotilanteessa
- Omaishoidon tuen saajia 37 000 (2010)

Omaishoitaja pitää huolta läheisestään, joka sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä hoivan tarpeesta johtuen ei selviydy arjestaan omatoimisesti.
(Suomen omaishoidon verkosto)

omaishoitaja on hoidettavan omainen tai muu hänelle läheinen henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen. (omaishoitolaki)

Suomen väkiluku 5 375 276
> 65 v. 941 041
> 80 v. 255 912

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Lähde: Suomalaisten hyvinvointi 2008. Stakes.
Lähde: Sotkanet –tilastotietokanta (Oh tuki)

Omaishoitajan profiili

Omaishoitajista

(pääasialliset auttajat, n. 300 000)

- naisia 61%
- miehiä 39%
- ei-työelämässä 34-54%
- ansiotyössä 46-72%

Omaishoitaja hoitaa

- puolisoaan 4%
 - lastaan 5%
 - **vanhempansa 51%**
 - muuta omaistaan
 - muuta läheistään
- } 40%

Omaishoitajista

(omaishoidon tuen saajat, n. 37 000)

- naisia 75%
- miehiä 25%
- eläkkeellä 59%
- ansiotyössä 24%

Omaishoitaja hoitaa

- **puolisoaan 48%**
- lastaan 20%
- vanhempansa 22%
- muuta omaistaan 8%
- muuta läheistään 2%

Suomalaisten hyvinvointi 2008. Stakes.

Omaishoidon tuki sosiaalipalveluna. Selvitys omaishoidon tuesta ja sen vaihtelusta 1994-2006. STM:n selvityksiä 2007:28.

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

omaishoidon tuen saajat / omaishoidon tarve

Pääasiallinen hoidon ja huolenpidon tarve

- ▶ pitkäaikainen fyysinen sairaus tai vamma
- ▶ vanhuuteen liittyvä fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen
- ▶ dementia hoidon tarvetta aiheuttavana tekijänä noin viidesosalla

- ▶ hoitoisuus suurta
 - lähes puolet omaishoidon tuella hoidettavista tarvitsi hoitoa ja huolenpitoa jatkuvasti ja melko paljon
 - joka kolmas ympärivuorokautisesti

Omaishoito – korvaamatonta hoivaa kodeissa

- ❖ omaishoidon tuella hoidettavat vaativia autettavia
 - ❖ $\frac{3}{4}$ ympärivuorokautisen tai jatkuva avun tarpeessa
- ❖ omaishoito korvaa laitoshoidon (11 600)
 - ❖ kunnalle halvempi vaihtoehto
 - ❖ inhimillistä merkitystä mahdotonta arvioida rahallisesti
- ❖ Vain 10% omaishoitotilanteista omaishoidon tuen piirissä

Omaishoitajien tuen tarve

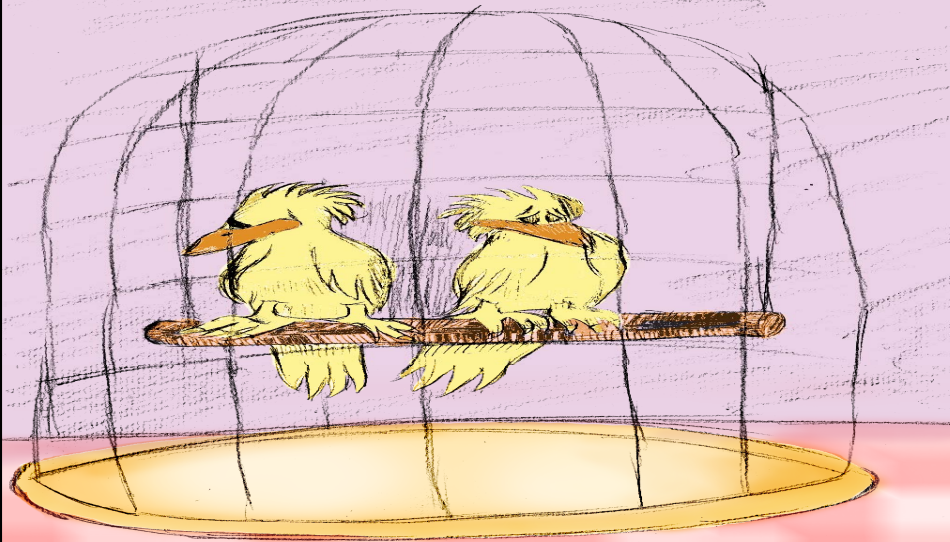
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Vaikeinta hoidossa

- Henkinen rasitus
- Sidottuna oleminen
- Oma ikääntyminen / sairaus
- Väsyminen, unen puute

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Heiskone ja häkkilintu

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajat toivovat

- Suurempaa omaishoidon tukea
- Vapaapäiviä
- Omaisten ryhmiä
- Tietoa
- Kodinhoitoapua

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajien tukeminen

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

OMAISHOITAJAN TUKEMINEN

Järjestöt

srk

Kunta

Oh tuki

Omaishoitaja pitää huolta läheisestään, joka sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä hoidon tarpeesta johtuen ei selviydy arjestaan omatoimisesti.

omaishoitaja on hoidettavan omainen tai muu hänelle läheinen henkilö, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen. (omaishoitolaki)

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajaa tukevat palvelut

Kunnan palvelut

- ❖ Omaishoidon tuki
- ❖ Sosiaalityö
- ❖ Kotipalvelu
- ❖ Kotisairaanhoido
- ❖ Päivätoiminta ja päiväsaaraala
- ❖ Asumispalvelut
- ❖ Laitoshoido
- ❖ Perhehoito
- ❖ Vammaispalvelulain piiriin kuuluvat palvelut
- ❖ Kuntoutus

Muut palvelut

- ❖ Kela
 - ❖ vammaiseturudet
 - ❖ kuntoutus
- ❖ Järjestöt
- ❖ Seurakunnat
- ❖ Vapaaehtoistoiminta, kylätoimikunnat
- ❖ Yksityiset palvelujen järjestäjät
- ❖ Muu paikkakunnalla toimiva taho, mikä?

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitolaki

Lain tarkoituksena on edistää *hoidettavan edun* mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon *palvelut* sekä hoidon jatkuvuus ja *omaishoitajan työn tukeminen*.

Omaishoidon tuki (2011)

- **hoitopalkkio** omaishoitajalle
 - 353,62€/kk
 - 707,24€/kk
 - Ennakonpidätyksen alaista tuloa
- **palvelut** hoidettavalle
- **vapaapäivät** (3vrk / kk) omaishoitajalle
- omaishoitoa tukevat palvelut

Kuukausiansio n. 3 000 e/kk.
Vähimmäispalkka sovitaan työehtosopimuksissa;
esim. kunta-alalla n.1500 e/kk.

Kokonaiseläke n. 1 370 e / kk
Vähimmäiseläke 687,74 e/kk
(takuueläkejärjestelmä v 2011-)

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Tuen myöntämisedellytykset

- henkilö tarvitsee *kotioloissa* hoitoa / huolenpitoa sairaudestaan tai vammastaan johtuen
- omainen tai muu läheinen on *valmis toimimaan* omaishoitajana
- *hoitajan terveys ja toimintakyky* vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
 - fyysinen ja psyykinen terveydentila
 - toimintakyky ja voimavarat
 - sosiaaliset verkostot
- omaishoito (ja muut palvelut) ovat riittäviä turvaamaan *hoidettavan hyvinvoinnin*
- *koti* on hoitamiseen *soveltuva*
- tuen myöntäminen on *hoidettavan edun* mukaista

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoidon tukeminen- miten tultu tähän päivään

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Kotihoidon tuesta omaishoidon tukeen

- 1980-luvulla kotihoidon tukeminen osaksi suomalaista sosiaalipolitiikkaa
- 1984 *vanhusten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kotihoidon tuki* (SHL)
- **1993 *asetus omaishoidon tuesta***
 - 1998 omaishoitajien vapaapäivä
 - 2001 kaksi vapaapäivää, tapaturmavakuutus
 - 2003 asiakasmaksu 9 € lakisääteisen vapaan sijaishoidosta
- **2006 *Laki omaishoidon tuesta***
 - 2007 kolme vapaapäivää
- **2011**
 - Työsopimuslain muutos; mahdollisuus määräaikaiseen poissaoloon omaisen hoitamiseksi
 - Omaishoitolaian muutos; sijaishoito toimeksiantosopimuksen avulla
- **Tavoitteena kansallinen omaishoidon ohjelma**

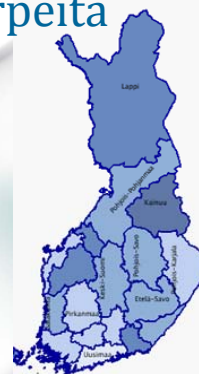
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoidon tuki - kehittämistarpeita

- Tuen kattavuus riittämätön
- Tuki sidottu kunnan määrärahoihin; tasa-arvo?
- Hoitopalkkion taso, veronalaisuus
- Palvelujen riittävyys, tarkoituksenmukaisuus

Tavoitteena siis

- Lainsäädännön parantaminen
- Omaishoitajien osallistumisen ja vapaan turvaaminen
- Omaishoitajien kuntoutuksen kehittäminen
- Järjestöjen roolin vahvistaminen

Kansallinen
omaishoidon
ohjelma

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajat ja Läheiset – Liitto ry omaishoitajien tukena

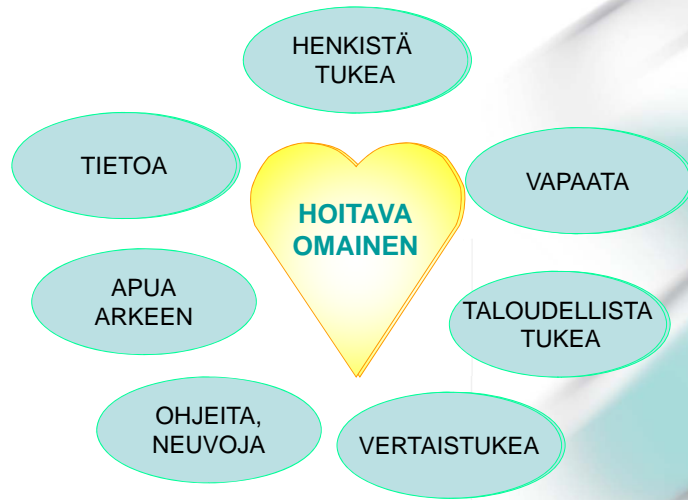
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

*Onneksi on
omaishoitaja*

1991 20 2011

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry
Närståendevårdare och Vänner -Förbundet rf

Omaishoitaja tarvitsee tukea

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Liiton toiminta-ajatus

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry

- on olemassa, jotta omaishoitoperheen asema parane
- on omaishoitajia ja heidän läheisiään, paikallisyhdistyksiä ja kansalaisia varten

Omaishoitaja pitää huolta läheisestään, joka sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä hoivan tarpeesta johtuen ei selviydy arjestaan omatoimisesti.

(Suomen omaishoidon verkosto)

Maailmassa on vain neljänlaisia ihmisiä:

*heitä, jotka ovat olleet omaishoitajia;
heitä, jotka ovat omaishoitajia;
heitä, joista tulee omaishoitajia; ja
heitä, jotka tarvitsevat omaishoitajia.*

Rosalynn Carter

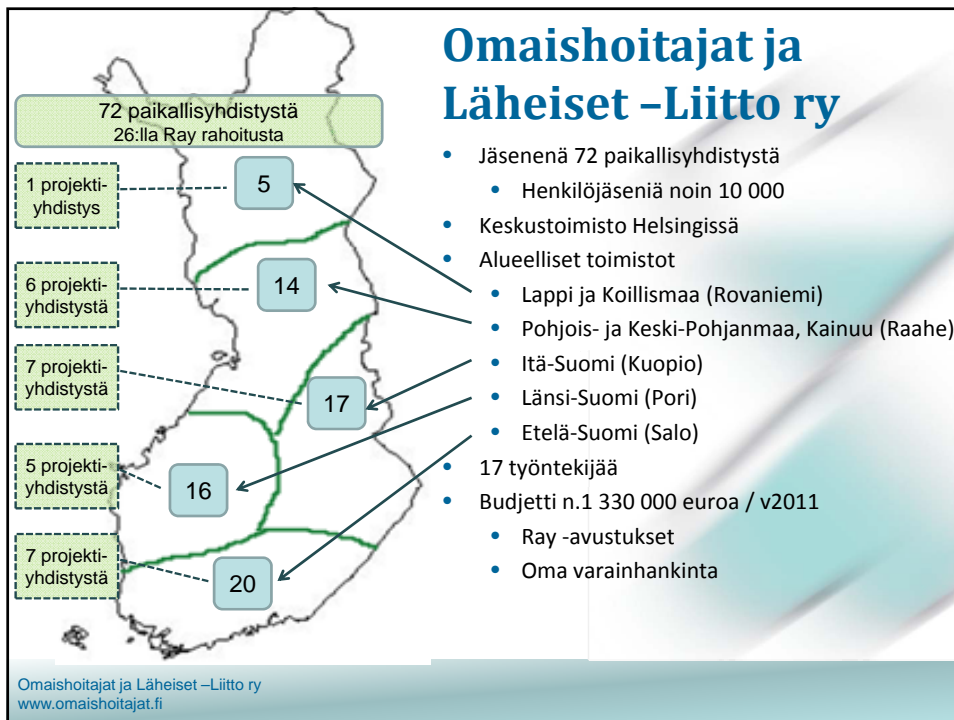
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry, historiaa

- ihmiset ovat aina pitäneet huolta toisistaan
- 1985 STM:n omaistoimikunnan mietintö
 - *Omaiset loppuunpalaneita ihmisiä vai käyttämätön voimavara* (Raili Gothoni 1990)
- 1991 valtakunnallinen yhdistys
- 1994 Omaishoitajat ja Läheiset ry
- 1998 toiminta liittomuotoiseksi

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry

Toimiva liitto

Omaishoidon ohjausta ja neuvontaa

Omaishoitajien etujen valvontaa

Vertaistukea ja yhdistystoimintaa

Kuntoutusta ja lomatoimintaa

Kehittämishankkeita

Koulutusta

Julkaisutoimintaa

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajien etujen valvontaa

Erilaisia lausuntoja ja kannanottoja 2011

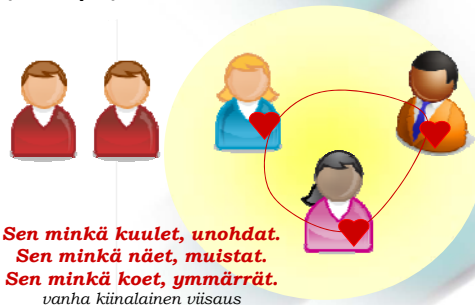
- Lausunto Euroopan komissiolle omaishoitovapaan järjestämisestä ansiotyössä käyville
- Lausunto kotitalousvähennyksestä ja tilastotietoa
- Liiton kannanotto uuteen hallitusohjelmaan
- Lausunto koskien hallituksen esitystä laeiksi kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta
- Lausunto vammaisasian neuvottelukunnan kuulemistilaisuudessa eduskunnassa
- Työsopimuslain muutosta koskeva lausunto

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Vertaistuki ja yhdistystoiminta

- Omaishoitajalomat, kuntoutuskurssit
- Yhdistystoiminta, vapaaehtoistyö
- Paikallisyhdistyksissä (72kpl)
 - Omaishoitajaryhmät
 - Retket
 - Tapahtumat
 - jne.

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitaja lomalle / RAY

Lepoa, irtautumista arjesta, vertaistukea, tietoa, taitoa...

- yhteistyössä lomajärjestöjen kanssa.
- Lomat ovat RAY:n tukemia.
- 18-20 lomajaksoa vuodessa
- Loman kesto 5 vrk
- Omaishoitaja yksin tai
- Yhdessä hoidettavan kanssa
- Omavastuu noin 130e / hlö / 5vrk.
- Liiton kouluttamat ohjaajat

Omaishoitaja kuntoutukseen / KELA

Pyritään tukemaan omaishoitajan toimintakykyä ja kohentamaan elämänlaatua.

- yhteistyössä Kelan ja kuntoutuslaitosten kanssa.
- Yhteensä 38 kuntoutuskurssia vuodessa
- Kuntoutusjakso 9 + 4 vrk
- Vain omaishoitajalle
- Maksuton

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Kehittämishankkeita liitossa

- omaishoitajien asiaa on viety eteenpäin erilaisten kehittämishankkeiden eli projektien kautta.
- 14 hanketta (projektia) vuosina 1992-2007
- tuloksena on syntynyt monia työmuotoja, joita toteutetaan edelleen osana liiton perustoimintaa
- meneillään tällä hetkellä OVET-omaishoitajavalmennushanke

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

OVET –omaishoitajavalmennusprojekti

2010-2012

- Omaistaan hoitavat toimivat ns. tavallisen ihmisen taidoin.
- Omaishoito ei ole ammatti, joten siihen ei ole tarjolla, eikä omaishoitajaksi ryhtyminen edellytä, koulutusta.
- Omaistaan hoitavilla on kuitenkin tarve saada tietoa omaishoitoon liittyvistä asioista ja ohjausta hoito- ja hoivatyöhön.

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

OVET –valmennus, 16h

Toteutetaan yhteistyönä:
liitto – paikallisyhdistys - kunta

OSA I: Ovet omaishoitajuuteen

- Tutustuminen
- Omaishoito - omaishoitajuus

OSA II: Ovet auki yhteiskuntaan

- Sosiaaliturva
- avustaminen

OSA III: Omat oveni

- Muutos, hyvinvointi
- omaishoivatyö

OSA IV: Ovet uudelle polulle

- Vertaistuki, osallistuminen, yhdistystoiminta

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

OVET-valmennuksen tavoitteet

Minäkö omaishoitaja?

Omaishoitotilanteen tunnistaminen:

- antaa omaiselle mahdollisuuden jäsentää tilannetta, arvioida omia voimavarojaan ja sen perusteella valita roolia ja tehtäviä
- nopeuttaa tiedonsaantia ja helpottaa avun pyytämistä
- ehkäisee uupumusta ja masentumista

*Omaishoitajan hyvinvointi on
molempien etu.*

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Koulutusta

- Ohjaajia omaishoitajien ryhmiin
 - Vertaisohjaajat
 - Ammatilliset ohjaajat
- Omaishoitajille seminaareja
 - Kuinka lakia luetaan
 - Kaksin et ole yksin
- Yhdistystoimijoille koulutusta
 - Yhdistystoiminta
 - Omaishoito – omaishoitajien tukeminen ja kohtaaminen
- Luentoja sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattihenkilöstölle, opiskelijoille yms.

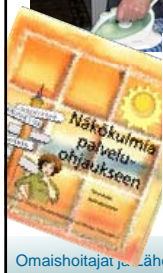
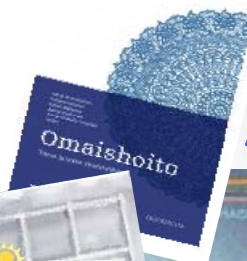
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Omaishoitajat ja Läheiset – Liitto ry julkaisee materiaaleja, esim.

Lähellä –lehti
4 kertaa vuodessa

Palveluopas
vuosittain

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Viesti omaishoitajille

On vain "me"

- ▶ omaishoitaja sivuuttaa omat tarpeensa
- ▶ hoidettavan tarpeet etusijalla
- ▶ aika itselle on pois hoidettavalta
- ▶ "kun vain jaksan hoitaa, hoidettava saa asua kotona"

On myös "minä"

- ▶ itsestä huolehtiminen kuuluu arkeen
- ▶ aika itselle on myös hoidettavan etu
- ▶ "kun huolehdin itsestäni, jaksan hoitaa, hoidettava voi asua kotona"

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

ohjaus ja neuvonta
koulutus

"Sain hyviä vinkkejä"

omaishoitajalomat
kuntoutus

"Sain hiukan huilata"

Minä - omaishoitaja

"Opin arvostamaan itseäni!"

vertaistoiminta

"Meillä oli ihana ryhmä"

molempien huomiointi

*"Saimme pitkästä ajasta
olla kahdestaan"*

Kohtaaminen

"Sain läsnäoloa, tietoa, lämpöä"

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry
www.omaishoitajat.fi

Kiitos!

Onneksi on
omaishoitaja

1991 20 2011

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry
Närståendevårdare och Vänner -Förbundet rf